

Відгук
офіційного опонента на дисертаційне дослідження Ковальчук Майї
Олегівни «Формування готовності майбутніх учителів до застосування
мультимедійних навчальних систем у початковій школі», подане на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Актуальність та доцільність проблеми дослідження, обраної М. О. Ковальчук визначається загальнодержавною потребою у формуванні високоосвічених, компетентних, творчих фахівців, здатних до роботи в сучасному інформаційному просторі. Зазначене вимагає від учителя нового покоління володіння інноваційними технологіями навчання, постійного самовдосконалення особистості, що відображено в основоположних освітніх документах: законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про національну програму інформатизації», державній програмі «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Концепції впровадження медіа освіти в Україні (2010 р.), Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013 р.) тощо. Отже, зростає актуальність проблеми формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у професійній діяльності, що потребує її теоретичного обґрунтування, практичної перевірки, пошуків шляхів успішної реалізації.

Таким чином, актуальність дослідження М. О. Ковальчук незаперечна, його можна розглядати як відповідь педагогічної науки на соціальне замовлення щодо підвищення якості освіти, як умови інтеграції вищої освіти України до європейського освітнього простору.

Дисертаційне дослідження виконувалось у структурі науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка і є складовою комплексної теми “Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції” (Державний реєстраційний номер 0110U002110). Слід відзначити глибоке усвідомлення здобувачкою провідних ідей цілісного розвитку особистості майбутнього вчителя початкової школи у вищому навчальному закладі.

Структура дисертації логічна і послідовна. У вступі чітко сформульовані мета і завдання дослідження та засоби їх досягнення, наукові методи й підходи. М. О. Ковальчук обґрунтовано доводить значущість дисертаційної роботи, використовуючи значний систематизований

емпіричний матеріал (див. Додатки, Таблиці, Рисунки).

Наукова новизна роботи полягає в розробці періодизації становлення мультимедійних технологій, структури досліджуваної готовності (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-корекційний компоненти), обґрунтовано модель формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі, охарактеризовано специфіку методики формування досліджуваного явища.

Структура роботи відповідає основним вимогам АК МОН України до дисертаційних робіт: вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертанткою опрацьовано значну кількість наукових джерел авторів сьогодення і минулого (список опрацьованих джерел складає 296 найменувань, з яких – 24 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації – 282 сторінки, основний зміст подано на 221 сторінці.

Апробація результатів дослідження є достатньою. Основні наукові положення та практичні рекомендації дослідження обговорювалися на наукових зібраннях різного рівня, а саме: міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях (18); науково-методологічних семінарах кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (7).

Результати дослідження дисертанткою презентовано у 34 друкованих працях, з них: з них 28 – одноосібних (5 статей – у провідних наукових фахових виданнях України, 3 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 2 – навчально-методичні посібники, 22 статті – в інших виданнях та збірниках матеріалів конференцій), 2 – посібники у співавторстві.

Дослідження проводилось упродовж 2011 – 2017 років і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку: теоретико-діагностичний, аналітико-пошуковий, експериментально-узагальнюючий.

У першому розділі – **«Теоретичні засади використання мультимедійних навчальних систем у початковій школі»** – розглянуто мультимедійні навчальні системи як науково-педагогічну проблему; обґрунтовано теоретичні аспекти готовності майбутніх фахівців початкової ланки освіти до застосування мультимедійних навчальних систем; висвітлено досвід зарубіжних країн у сфері мультимедійної підготовки майбутніх фахівців освітньої галузі; визначено провідні наукові підходи до проблеми формування готовності майбутніх учителів застосовувати мультимедійні навчальні системи.

На основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми уточнено

сутність основних понять дослідження: *мультимедіа* – інтерактивне середовище із можливістю комп'ютерної обробки і збереження цифрової інформації різних типів; *мультимедійна технологія* – це технологія, яка дозволяє за допомогою комп'ютера інтегрувати, зберігати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну даними; *мультимедійні навчальні системи* – це комплекс мультимедійних навчально-методичних матеріалів та програмно-технічних засобів, що передбачає інтегроване використання різного виду інформації (текст, графіка, звук, відео, анімація) і підпорядкований єдиному інформаційному середовищу з спільним інтерфейсом; *готовність* – складне багаторівневе утворення, якому притаманна усталена структура якостей та здібностей особистості, що реалізуються в діяльності; *готовність майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі* розглядається як сукупність спеціальних знань і вмінь, стійких вмотивованих бажань здійснювати цю діяльність, здатність оцінювати рівень власної підготовки та підвищувати його, а також ефективно використовувати можливості мультимедійних навчальних систем в умовах багатопредметної й поліфункціональної пропедевтичної педагогічної діяльності в процесі навчання, виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку в умовах раннього включення в інформаційно-комунікаційне освітнє середовище.

Дисертанткою на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду виділено наукові підходи до аналізу проблеми підготовки майбутніх учителів щодо формування готовності до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі, зокрема: системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, технологічний і акмеологічний підходи.

У другому розділі – **«Модель формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі»** – охарактеризовано структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-корекційний), виділено критерії (мотиваційно-цільовий, змістово-методичний, діяльнісно-творчий, результативно-корекційний) та рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування мультимедійних навчальних систем (початковий, середній, достатній, високий).

На основі аналізу наукових праць та застосування експертної оцінки визначено педагогічні умови як сукупність організаційних положень, які забезпечують результативну підготовку майбутніх учителів у визначеному напрямі, що детермінують мету, зміст та результат процесу формування означеної готовності із використанням мультимедійних технологій: 1)

створення спеціального мультимедійного середовища, що сприятиме усвідомленню студентами цінності, необхідності та потреби використання мультимедійних навчальних систем у навчальному процесі початкової школи; 2) формування відповідних знань, умінь і навичок щодо застосування мультимедійних навчальних систем у професійній діяльності; 3) побудова навчального процесу ВНЗ з обов'язковим включенням мультимедійної технології та її елементів до викладання різних дисциплін; 4) підготовка майбутнього вчителя початкових класів до створення авторських мультимедійних продуктів.

Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі, що містить п'ять взаємопов'язаних блоків: *теоретичний* (соціальне замовлення, мета, наукові підходи, принципи); *мотиваційний* (методи і засоби мотивації); *змістовий* (цикл психолого-педагогічних дисциплін («Педагогіка», «Дидактика», «Основи педагогічної майстерності», «Історія педагогіки» тощо); *професійно-практичний* («Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу», «Методика навчання математики у початковій школі», «Інноваційні технології навчання математики» тощо), спецсеминар «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку», науково-дослідницька робота студентів; програми педагогічної практики); *процесуальний* (форми, методи, засоби реалізації методики, що впроваджувалась поетапно); *результативний* (компоненти, критерії, рівні та результат).

У третьому розділі – **«Експериментальне дослідження формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі у процесі реалізації моделі»** – представлено експериментальну програму, визначено стан сформованості готовності майбутніх учителів у визначеному контексті; охарактеризовано методику впровадження авторської моделі; проаналізовано результати реалізації у навчальний процес вищих навчальних закладів розробленої моделі.

Результати проведеного педагогічного експерименту показали позитивну динаміку та засвідчують ефективність розробленої моделі та методики її впровадження. Загальні висновки логічно впливають зі змісту дисертаційної роботи і відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань, теоретично обґрунтовані та експериментально підтверджені.

Достовірність висновків, результатів дослідження забезпечена логікою і методологією розв'язання завдань, використання системи методів

дослідження, репрезентативності вибірки, кількісним і якісним аналізом експериментальних даних, зафіксованих у дослідженнях емпіричних актів, у практиці діяльності вищих навчальних закладів освіти.

Рецензовану роботу виконано на високому науковому рівні, їй властива оригінальність, актуальність, доступність, усі висновки М. О. Ковальчук чітко і логічно обґрунтовані.

Таким чином, мету і завдання дисертаційного дослідження можна вважати досягнутими. Одержані результати підтверджують наукову компетентність автора як дослідника.

Автореферат дисертації адекватно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Позитивно оцінюючи здійснений здобувачкою у першому розділі «Теоретичні засади використання мультимедійних навчальних систем у початковій школі» дисертації аналіз наукових джерел з проблеми дослідження, вважаємо за доцільне зауважити, що він перевантажений значною кількістю розглянутих наукових напрямів, теорій, понять, а головне термінів, що утруднює цілісне сприйняття тексту.

2. Таблиці 1.1 «Дефініції поняття «мультимедіа»» (с. 17-19) та 1.2 «Етапи процесу становлення та розвитку мультимедійних технологій» (с. 20-21) доцільно було б перенести у Додатки.

3. У підрозділі 2.3. «Модель формування готовності студентів напряму підготовки «Початкова освіта» до застосування мультимедійних навчальних систем» М. О. Ковальчук представлено програму педагогічної практики с. 152-155, що цілком слушно. Проте, на нашу думку, робота значно виграла б, якби дисертантка більш глибоко представила зміст програми практики.

4. Доцільно було б у змісті дисертації більш детально представити навчально-методичне наповнення процесу формування досліджуваної готовності у майбутніх учителів початкових класів, охарактеризувати особливості змісту, надати певні методичні рекомендації стосовно його використання.

Однак, вказані зауваження та міркування не мають вирішального значення і не знижують високої теоретичної і практичної значущості проведеного дисертаційного дослідження.

У цілому, робота М. О. Ковальчук вирізняється достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до розв'язання наукової проблеми.

Загальний висновок. Визначені теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені автором наукові положення мають наукову, теоретичну і практичну цінність. Їх актуальність і значимість для практичної діяльності сучасної системи педагогічної освіти дають підставу вважати, що дисертація Майї Олегівни Ковальчук «Формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі» є самостійною і завершеною науковою роботою, яка за обсягом і обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю отриманих результатів відповідає пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24. 07. 2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08. 2015 р., а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного
університету

О. М. Третяк

Підпис Третяк О. М. засвідчую
Начальник відділу кадрів РДГУ